

Michail Grobman

Creation From Chaos to Cosmos

הפקת תערוכה וקטלוג: סול לניני
צילומים: זיאן נוהל בגאר
עיצוב והדפסה: דפוס ברעם

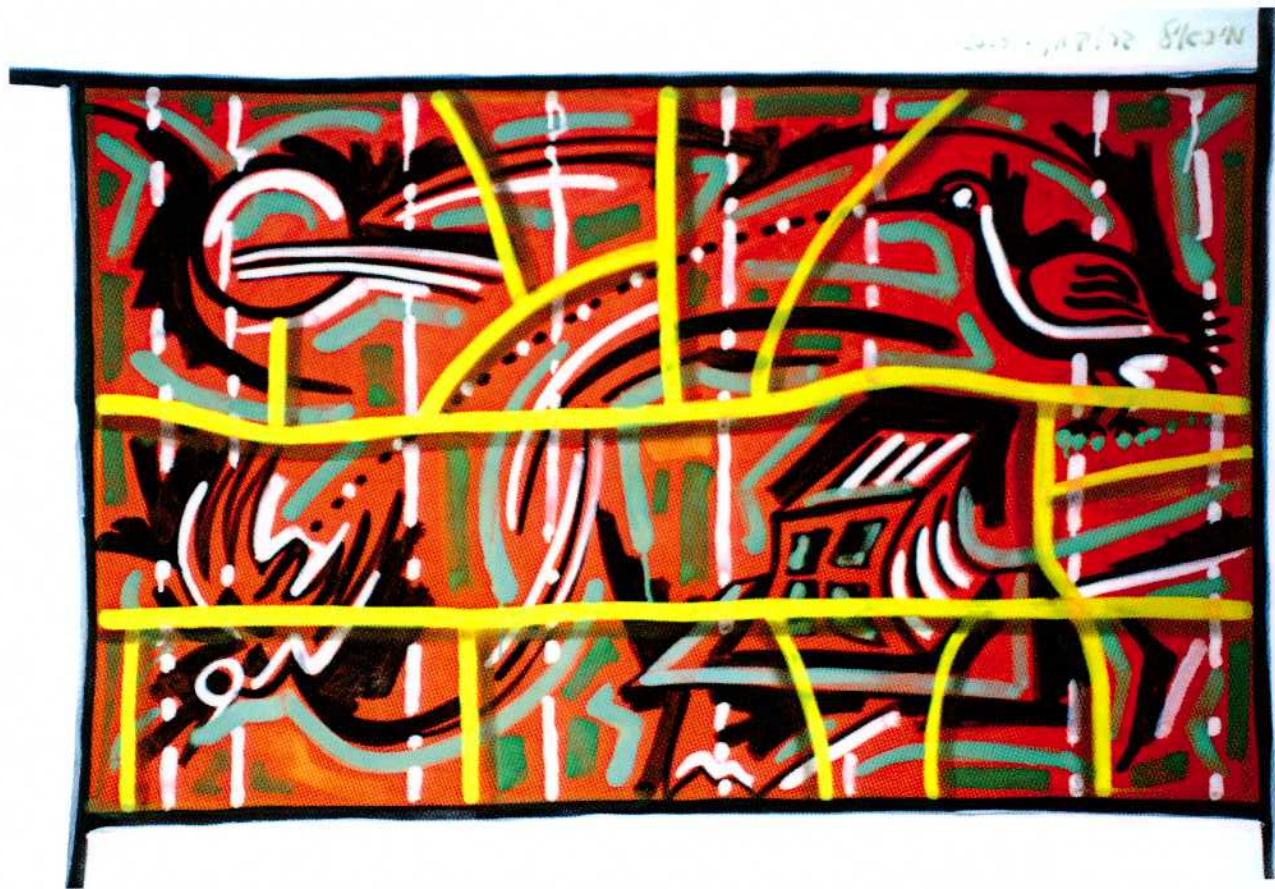
SELECTED SOLO EXHIBITIONS:

- 1959** Mukhina Art Institute, Leningrad
1965 Artist's House, Moscow
 Energy Institute, Moscow
 History Institute, Moscow
 Usti-nad-Orlicy Theatre, Czechoslovakia (leaflet text: Dushan Konetchni)
1966 Mos-Ing-Projekt, Moscow
1971 Tel Aviv Museum of Art (cat. text: Haim Gamzu)
1972 Nora Gallery, Jerusalem
1973 Negev Museum, Beer Sheva
 Beit Rami and Uri Nechushtan, Ashdot Yaacov (leaflet)
1977 International Art Fair, Tel Aviv (cat.)
 Spertus Museum, Chicago
 Performance in Judean desert
1984 Zvi Noam Gallery, Beit Levik, Tel Aviv
1985 "Khlebnikov 100", performance in the streets of Acre, Jerusalem, Tiberias and Tel-Aviv
1987 "Messiah", installation and performance in the streets of Jerusalem (cat.)
1988 Art Museum, Bochum, Germany (cat text: Peter Spielmann)
1989 Tova Osman Gallery, Tel Aviv
 "The Beautiful Sixties in Moscow", The Genia Schreiber University Art Gallery, Tel Aviv University (with Ilya Kabakov; cat. text: Mordechai Omer)
1990 Tova Osman Gallery, Tel Aviv
1995 "Password and Image", University Gallery, Haifa University
1998 "Picture = Symbol + Concept", Herzliya Museum of Art, Herzliya
1999 "Michail Grobman. Works 1960-1998". The State Russian Museum.
 St. Petersburg (cat. text: E. Petrova, M. Sheps, L. Kantor-Kazovsky, M. German)
2002 "The last Sky", installation, Tsveta Zuzoritch pavilion, Belgrad. 2002 (cat. text: Irina Subotitch)
2006 "Creation from Chaos to Cosmos" Bar David Museum, Fine Art and Judiaca, (cat. text: Sorin Heller)

SELECTED GROUP EXHIBITIONS:

- 1962** "Young Artists", Udarnik Cinema, Moscow
1963 "Dostoevsky Museum, Moscow
1964 Patent Institute, Moscow
1965 Artist's House, Moscow - "Artists from Moscow", Trade Union Club, Usti-nad-Orlicy, Czechoslovakia
1968 "The New Moscow School", Museum of Art, Ostrov-nad-Ozhy, Czechoslovakia (cat.)
1969 "The New Moscow School", Pananti Gallery, Florence: Bar Gallery, Stuttgart; Interior Gallery, Frankfurt
 "The Russian Avant-garde Today", Gmurzinska Gallery, Cologne (cat.)
1970 "New Trends in Moscow", Museum of Art, Lugano (cat.)
1973 "Modern Russian Art: Avant-garde Drawings", Ostwall Museum, Dortmund (cat.)
1975 "Progressive Trends in Moscow, 1970-1975", Museum of Art, Bochum, Germany (cat.)
1978 "Leviathan Group", Beit Uri and Rami Nechushtan Museum, Ashdot Yaacov (cat.)
 "New Art from the Soviet Union", Pratt Institute Gallery, New York (leaflet)
1979 "Leviathan Group", Artist's House, Jerusalem (cat.)
 "20 Years of Independent Art in the Soviet Union", Gallery of St. Mary's College, Maryland (leaflet)
1980 "East European Art in the 20th Century", Museum of Art, Bochum, Germany (cat.)
1982 "Leviathan Group", Jerusalem Theatre (cat.)
 "Russian Samyzdat Art, 1960-1982", Franklin Furance Gallery, New York; Chapaque Library Gallery, Washington, D.C. (leaflet)
1984 "Transformations", University Gallery, Tel Aviv University (cat. text: Mordechai Omer)
1987 "Art Works Done in Groups", K-18, Kassel (cat.)
1988 "Avant-garde - Revolution - Avant-garde", Tel Aviv Museum (cat. texts: Marc Scheps, Peter Spielmann)
 "Upon One of the Mountains: Jerusalem in Israeli Art", The Genia Schreiber University Art Gallery, Tel Aviv University (cat. text: Mordechai Omer)

- 1989** "Wortlaut", K. Schopenhauer Gallery, Cologne (cat.) "The Russian Avant-garde in the Early 20th Century", University Gallery, Ben Gurion University, Beer Sheva (cat. text: Haim Finkelshtein) "Abattoir '89", Marseilles (cat.)
- 1990** "Different Art", Tretyakov National Gallery, Moscow (cat.) "The Museum as Collector", Tel Aviv Museum of Art "Chagall to Kitaj: The Jewish Experience in 20th Century Art", Barbican Art Gallery, London (cat. text: Avram Kampf)
- 1991** "The Return to Painting in Israeli Printmaking", The Genia Schreiber University Art Gallery, Tel Aviv University "Text-Image", Janco-Dada Museum, Ein Hod (cat. text: Sara Hackert)
- 1993** "Understandable Art", The Museum of Israeli Art, Ramat Gan (cat. texts: Miriam Tovia-Boneh, Evgeni Steiner) "From Malevitch to Kabakov: Russian Avant-garde in the 20th Century", Ludwig Museum, Cologne (cat. texts: Marc Scheeps, Evelin Weiss, Nooemi Smolik, Stephan Diederich, Gerard A. Goodrow)
- 1994** "The Printer's Imprint", The Israel Museum, Jerusalem (cat. texts: Meira Perry-Lehmann, Arik Kilemnik). "Anxiety", The Museum of Israeli Art, Ramat Gan (cat. texts: Miriam Tovia-Boneh, liana Tenenbaum) "Europe Europe: The Century of the Avant-garde in Central and Eastern Europe", Kunsthalle, Bonn (cat. texts: Pontus Hulten, Karl Ruhrberg, Richard Stanislavsky, Cristopher Brockhouse, Norman Davies, Sergei Avawerinzew, Cristophe Pomian)
- 1995** "Our Century", Ludwig Museum, Cologne (cat. text: Marc Scheeps, Barbara Tiemann, Stephanie M. Baumann, Jens Bove, Gerard Goodrow, Martin Spanting)
- 1996** "Ketav: Flesh and Word in Israeli Art", Ackland Museum, North Carolina (cat. texts: Jerry Bolas, Gideon Ofrat, Michael Sgan-Cohen)
- 1996-97** "Nonconformists: The Second Russian Avant-garde, from the Bagera Collection", Russian National Museum, St. Petersburg; Tretyakov National Gallery, Moscow; State Gallery, Frankfurt; Albers Museum, Bottrop, Germany; Kunsthalle, Leverkusen, Germany (cat texts: Hans Peter Ruse, Yevegni Barabanov, Alexander Borovski)
- 1998** The Boundaries of Language, Tel Aviv Museum of Art "Tikkun: Aspects of Israeli Art of the 70s", The Genia Schreiber University Art Gallery, Tel-Aviv University
- 1999** Open House. Beit Hagefen, Haifa (cat. text: Hana Kofler) Top 2000. Beit Hagefen, Haifa (cat. text: Hana Kofler)
- 2000** Green not cement. Artists follow poet H.N. Bialik. Tel-Aviv (cat. text: Doron Polak) "Nonkonformisten 1955-1988". Markishes Museum, Witten (cat.) "The Moscow Underground to Jndr'zich Chalupecky". Galeria Ztihla Klika. Praha (cat. text: Jiri S'etlik)
- 2001** "Children". Beit Hagefen, Haifa (cat. text: Hana Kofler)
- 2002** "Matrimony". Beit Hagefen, Haifa (cat. text: Hana Kofler)
- 2003** "Das Recht des Bildes. Judische Perspektiven in der Modernen Kunst", Museum Bochum. 2003-2004 (cat.) "Persecuted art & artists. Under totalitarian regimes in Europe during the 20th century", Art museum, Ashdod (cat.) "Ken Taase Lecha...", Zman le-omanut Gallery, Tel-Aviv (cat. text: Gidon Ofart)
- 2004** "Poeta pingens", Museum of literature, Moscow (cat) "Kosmopolit", Ben-Gurion University, Beer-Sheva (cat.)
- 2005** "Avantgarde im Untergrund. Russische Nonkonformisten aus der Sammlung Bar-Gera", Kunstmuseum, Bern (cat.)

סולם יעקב, 1993, גואש על נייר, 80 x 120 ס"מ

שמשון הגיבור, 2006, שמן על בד, 70 x 50 ס"מ

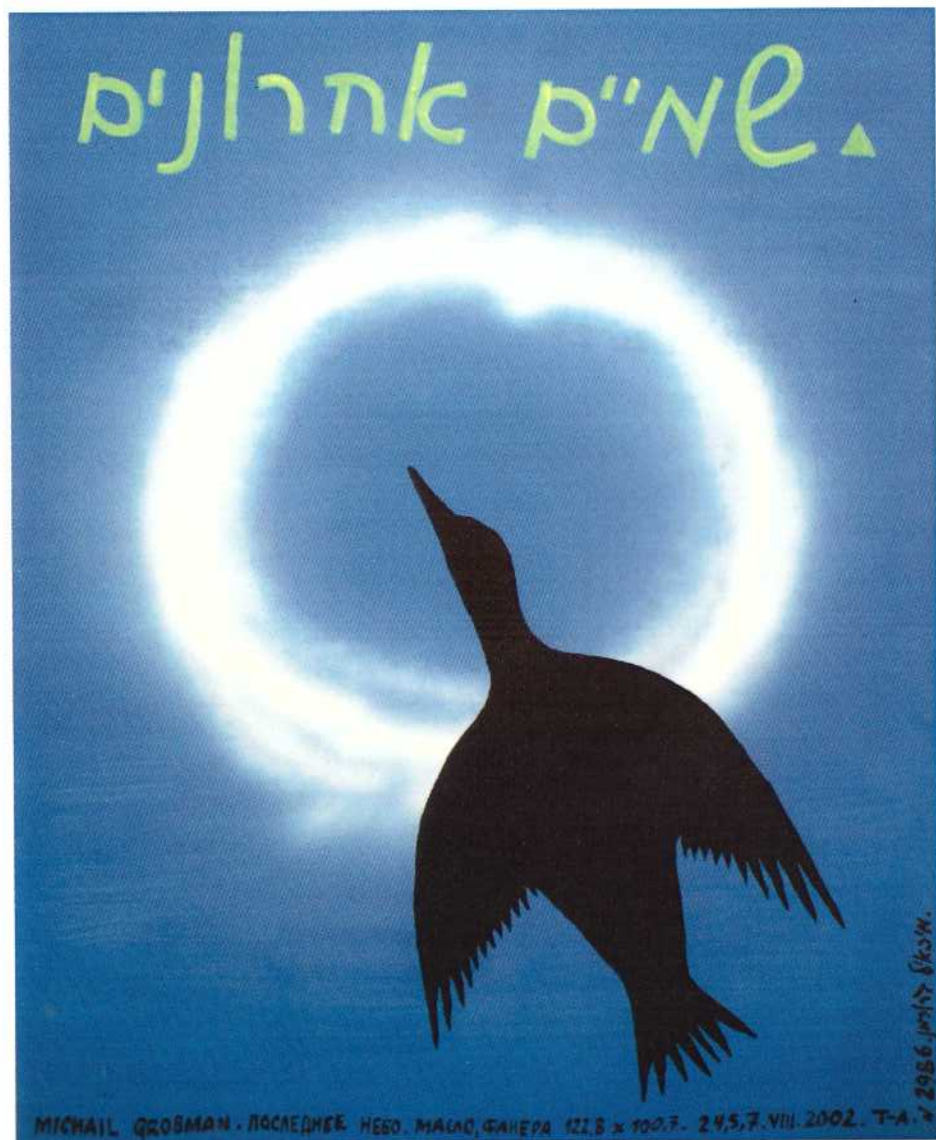
מלחמה, 1987, גואש על נייר, 70 x 100 ס"מ

МИХАИЛ ГРОСМАН «ДВАДЦАТЫЙ ВЕК», МАСЛО, ФАЦЕРА 70x190, ТЕТ

המאה ה-20, 2001, שמן על דיקט, 190 x 70 ס"מ

שמייס אחרונים, 2002, שמן על דיקט, 100.7 x 122 ס"מ

שליח צדק, 2003, שמן על דיקט, 190 x 70 ס"מ

שילוב זה הוא אחד המרכיבים החשובים ביצירת השפה החזותית של גרובמן. הדימויים עצמם, אופיים המאזכר גרפיקה רוסית, הצבעוניות, השימוש בטקסט, כל זאת מעורר בצופה אסוציאציה של תרבות אחרת. אך השימוש במקורות יהודיים, "ויכלו השמים והארץ", "יציאת מצרים 2000" או "שמים אחרונים" יוצרים הקשר של תרבות יהודית. כך למשל השימוש באותיות א' ו-ת' הוא עברות של האלפה והאומגה, שתי האותיות מתוך האלף בית היווני המסמלות בנצרות את הראשית ואת הקץ.

בציוריו בורא גרובמן דימויים "קסומים", טעונים בקונוטציות מאגיות, בעלי משמעות ספרותית, אך בה בעת מתפקדים כסמל, כמושג. ניתן לאפיין את השלב העכשווי ביצירתו של גרובמן כפוסט-קונסטואליזם בו מתאפשר הדיון המושגי, המעבר בין דרכי הביטוי של מודרניזם, דוגמת הסימבוליזם, אקספרסיוניזם, סוריאליזם, קונסטרוקטיביזם.

התפישה הפוסט - קונסטואליסטית מאפשרת לגרובמן לייצר בכפיפה אחת שני מהלכים סותרים: מצד אחד שימוש במנגנון המושגי של הצגת חידה הדורשת מן הצופה פענוח אינטלקטואלי, אך מצד שני תפיסה זו מאפשרת לאמן לרתום אמצעי ביטוי מגוונים הפונים לא רק אל האינטלקט, אלא, גם אל החושים, אל הנסתר. פעולת הפענוח אינה מסתכמת בפרשנות הנראה, אלא גם ברציונליזציה של הבלתי נראה, של תחושות הפחד וההתעלות. גרובמן אינו מטיף, אינו נושא דרשה, והציור שלו אינו מדרש. גרובמן כדמותו של "מלאך ההיסטוריה" של וולטר בנימין רואה בעבר את חורבות העתיד, אך לעומתו הוא מציע ביצירתו אפשרות להישרדות רוחנית, הנשענת על הציונות והמיסטיקה היהודית.

מקור הדימויים והצבעוניות הוא האדמה, כמו בציור קיר. גרובמן מנסה בדרך זו, להעניק לציוריו אופי של קדושה, בדומה לציורי הקיר במבנים קדושים, מקדשים, כנסיות וכד'. הציורים מוקפדים מאוד והם ניסיון של האמן להחזיר לציור את התכנים הפוליטיים החברתיים והמיסטיים שאבדו לו במעבר מהיכל הקדושה, קרי המוזיאון, לחוצות הערים, תפקיד שניכס לעצמו הגרפיטי. בתערוכה זו האמן מטעין בציוריו את אותם מוקדי כוח שבזכותם זכה הגרפיטי להכרה אמנותית, דהיינו המחאה הפוליטית והחברתית, ומחזירם מחדש לתוך החלל המסורתי של האמנות - המוזיאון.

כנרת, 1986, פסטל שמן על נייר, 80x70 ס"מ

מבחינה זו התערוכה היא, בעת ובעונה אחת, דיון על מהות הציור, על מהות האמונה, וזאת מנקודת הראות של אמן עכשווי, יהודי, ישראלי, ציוני המבטא את זהותו.

תערוכה זו במוזיאון בר דוד בקיבוץ ברעם, היושב על גבולנו הצפוני שספג מטחי קטיושות במלחמה הנוראית, בה אזרחי מדינת ישראל עמדו בפני סכנה קיומית, תערוכה זו, המוצגת בימים אלה, ימים של אי וודאות בין המלחמה שהייתה למלחמה שאולי תבוא, במונחים של גרובמן "תקופת שהייה", בתקופה של "ימים נוראים" עת חשבון נפש, מקבלת משנה תוקף בהתמודדות עם הזהות הציונית הישראלית, עם הסכנות הקיומיות ועם הניסיון לברוא מתוך הכאוס את כוחות היצירה.

מיכאיל גרובמן: בריאה - בין כאוס לקוסמוס סדרין הלר

גירוש מגן עדן, 2004 שמן על דיקט, 140 x 69.5 ס"מ

תערוכתו הנוכחית של גרובמן במוזיאון בר דוד בברעם, היא קבוצת ציורים שהציר המחבר ביניהן הוא תמאטי, מיסטיקה יהודית, כוחות הפועלים על נפש האדם, כל זאת מתוך ביטוי היותו אמן ישראלי עכשווי. במידה רבה ניתן להתייחס לתערוכה זו כאל סוג של נבואה, ובה כמיהה אל המימד הרוחני, מטפיזי, מתוך ההקשר הפוליטי והחברתי של המציאות הישראלית. בבחינת תפקידו של האמן, גרובמן דוחה את האפשרות של ההיסטוריון המפרש באמצעות האמנות את מהלך ההיסטוריה. הוא נוטל על עצמו את תפקיד הנביא כבומרסטר חברתי ופוליטי, כשהמימד המוסרי הינו אמצעי לזיכוך רוחני.

מיכאיל גרובמן הוא אמן ייחודי בשדה האמנות בישראל. יליד מוסקבה, 1939, יצירתו זכתה כבר במהלך שנות הששים, בהכרה בינלאומית, כחלק מן העשייה של האוונגרד הרוסי שפעל במוסקבה בשנים אלה. בתקופה זו יצירתו שיקפה חשיבה אמנותית חדשה, תוך בחירה במודע באסטרטגיה של האמנות הקונספטואלית. מיד עם עלייתו ארצה בשנת 1971, זכתה יצירתו לחשיפה במוזיאון תל אביב לאמנות. בשנת 1975 הוא ייסד את קבוצת "לוויתן" (אברהם אופק נמנה בין חברי הקבוצה), מתוך ניסיון לגשר על פני פערים בין שתי תרבויות, בין ה"שם", ברית המועצות, לבין ה"כאן", מדינת ישראל. גרובמן יוצר מודל המגשר על פערים אלה, בין ישראל לגולה המבוסס על מיסטיקה יהודית. עבור גרובמן יהדות מקפלת בתוכה גם את הציונות, הקשורה בזיקה ההיסטורית והמיסטית אל הארץ, ארץ אבותינו.

התערוכה הנוכחית "בריאה בין כאוס לקוסמוס", היא ביטוי נוסף לאלטרנטיבה לאמנות המקומית, אלטרנטיבה המבטאת את המודל היהודי - ציוני, המושתת על ערכים יהודים, מיסטיקה יהודית - קבלה, ומורשת עם ישראל בגלות ובמדינת ישראל.

ברוח של הנביא, התערוכה היא ביטוי אלטרנטיבי של האמנות הישראלית של כאן ועכשיו. גישה זו נולדת מתוך ראייה בציונות כמרכיב עיקרי בהיות של האמנות הישראלית העכשווית תוך זיקה למקורות היהודיים ולמיסטיקה היהודית. ברוח זו ניתן לפרש את האיקונוגרפיה של הציורים כביטוי של שני כוחות שמתקיימים זה לצד זה: החיים והמוות, האור והחושך, כוחות הטוב וכוחות הרוע.

בציוריו של גרובמן כוחות הרוע מתגלמים כממשות "באחר", ככוח מאיים, אויב חיצוני למדינה, הצר עליה ומבקש להשמידה או כמטאפורה לכוח הרסני פנימי, המאיים לדכא את כוחות היצירה. במונחים של גרובמן אותם כוחות מעכבים הם: הבירוקרטיה הממסדית, הפונדמנטליזם הדתי, העסקנות הפוליטית, בעצם כל מי שתופש את היהדות ואת הציונות כנחלתו הוא ועושה בה כבשלו. כוחות מעכבים אלה מקבלים משמעות של כוחות רשע שטניים, שבסופו של דבר מביאים לחידלון, למוות. המוות הוא נושא מרכזי ברוב העבודות בתערוכה. הוא מופיע הן כביטוי חזותי, סימבולי, והן בצורת המילה בעברית וברוסית. הדימויים, הפיגורטיביים והמילוליים שאובים ממקורות תרבותיים מגוונים שהפולקלור הוא חלק חשוב בהן: תרבות יהודית, תרבות מערבית בה הנצרות מהווה מרכיב משמעותי, ותרבויות קדומות, דוגמת תרבות המאיה.

1987	"עבודות אמנות קבוצתיות", K-18, קאסל (קטלוג) "ירטורספקציה", אולמי הגן של מוזיאון ארמיטאז', סנט פטרבורג.	
1988	"אוונגרד-מהפכה-אוונגרד", מוזיאון תל-אביב לאמנות (קטלוג. טקסט: מארק שפס, פטר שפילמן) "על אחד ההרים: ירושלים באמנות הישראלית", הגלריה האוניברסיטאית לאמנות ע"ש גניה שרייבר, אוניברסיטת תל-אביב (קטלוג. טקסט: מרדכי עומר) "נוסח", גלריית ק. שופנהאר, קלן (קטלוג) "האבנגרד הרוסי בראשית המאה ה-20", גלריית אוניברסיטת בן-גוריון, באר שבע (קטלוג. טקסט: חיים פינקלשטיין) "בית מטבחים 89", מרסיי (קטלוג). "אמנות שונה", הגלריה הלאומית טרטיאקוב. מוסקבה (קטלוג)	1996
1989	"המוזיאון כאספן", מוזיאון תל-אביב לאמנות "משאגאל עד קיטאי: החוויה היהודית באמנות המאה ה-20", מרכז ברביקן, לונדון (קטלוג. טקסט: אברהם קאמפף) "החזרה לציור בהדפס הישראלי: מבחר הדפסים משנות ה-70 וה-80", הגלריה האוניברסיטאית לאמנות ע"ש גניה שרייבר, אוניברסיטת תל-אביב "טקסט-דימוי", מוזיאון ינקו-דאדא, עין הוד (קטלוג. טקסט: שרה הקרט) "אמנות מובנת", מוזיאון לאמנות ישראלית, רמת גן (קטלוג. טקסט: מרים טוביה-בונה, יבנגני שטיינר) "ממלאביץ' לקבאקוב: אוונגרד רוסי במאה ה-20", מוזיאון לודוויג, קלן (קטלוג. טקסט: מארק שפס, אוולין וייס, נעמי סמוליק, סטפן דידריך, גירארד גודרו) "חותם - הדפס", מוזיאון ישראל, ירושלים (קטלוג. טקסט: מאירה פרי-להמן, אריה קילמניק) "חרדה", מוזיאון לאמנות ישראלית, רמת גן (קטלוג. טקסט: מרים טוביה-בונה, אילנה טננבאום) "אירופה אירופה: המאה של האוונגרד באירופה המרכזית והמזרחית", קונסטטהאלה, בון (קטלוג. טקסט: פונטוס הולטן, קארל רוהברג, ריכרד סטניסלבסקי, כריסטוף ברוקהאוס, נורמן דיוויס, סרגיי אורניזוב, כריסטוף פומיאן) "המאה שלנו", מוזיאון לודוויג, קלן (קטלוג. טקסט:	1997-1996
1990	טקסט: 1998 "גבולות השפה", מוזיאון תל-אביב לאמנות "תיקון", "היבטים באמנות הישראלית של שנות ה-70", הגלריה האוניברסיטאית לאמנות ע"ש גניה שרייבר, אוניברסיטת תל-אביב (טקסט: מרדכי עמר). "בית פתוח", בית הגפן, חיפה. (קטלוג. טקסט: חנה קופלר) "האוונגרד הרוסי שאחרי המלחמה", אוסף טרזיסמן במוזיאון הלאומי הרוסי, סנט פטרבורג. הגלריה הלאומית טרטיאקוב - מוסקבה (קטלוג). טקסט: ייבגני ברנוב, גיוהן בולט, קארי אימרמצי, אלכסנדר בורובסקי).	טקסט: 1998
1991	"יירוק לא מלט - אמנים בעקבות המשורר ח.נ. ביאליק" תל-אביב (קטלוג. טקסט: דורון פולק) "נונקונפורמיסטים 1955-1988" מוזיאון מרקישס, וויטן (קטלוג), "המחתרת המוסקבאית עד זינדיזיץ' צילופצקי" גלריה צטילה קליקה, פראג. (קטלוג). טקסט: זירי שטליק).	טקסט: 1998
1993	"ילדים" בית הגפן, חיפה. (קטלוג. טקסט: חנה קופלר) "כולות", בית הגפן, חיפה. (קטלוג. טקסט: חנה קופלר) "זכות התמונה - היבטים יהודים באמנות המודרנית" מוזיאון בוכום, 2003-2004 (קטלוג) "אמנות ואמנים נרדפים במשטרים טוטליטרים באירופה במאה ה-20", המוזיאון לאמנות, אשדוד (קטלוג). "כך תעשה לך" זמן אמנות, תל-אביב (קטלוג: גדעון עפרת). "משוררים מציירים", מוזיאון לספרות, מוסקבה (קטלוג). "קוסמופוליט", אוניברסיטת בן גוריון, באר-שבע (קטלוג)	2000
1994	2001 2002 2003 2004 2005	2000 2001 2002 2003 2004 2005
1995	"אבנגרד במחתרת - נונקונפורמיסטים רוסיים מאוסף בר-גרא", מוזיאון לאמנות, בון (קטלוג).	2005

מיכאיל גרובמן

בריאה בין כאוס לקוסמוס

קראלי קרא אלהים את השמים ואת הארץ... 2967. תל-אביב, 5.9 יוני 2001. 16.18 ФЕВРАЛЯ; 5.9 ИЮНЯ 2001. Тел-Авив.

מיכאל גרובמן. „СОТВОРЕНИЕ МИРА“. ДЕРЕВО, МАСЛО, РЕЛЬЕФ, 128,3 X 50,9. תל-אביב, 5.9 יוני 2001.